

Cursus Leesvaardigheid

Hoofdstuk 1 Inleiding leesvaardigheid

Paragraaf 1 Leesstrategieën

Opdracht 1

- 1 oriënterend
- 2 kritisch
- 3 intensief
- 4 globaal
- 5 studerend
- 6 oriënterend
- 7 intensief
- 8 zoekend
- 9 studerend
- 10 oriënterend

Opdracht 2

- 1 door in het register te kijken
- 2 bladzijde 115 en verder

Paragraaf 2 Schrijfdoel

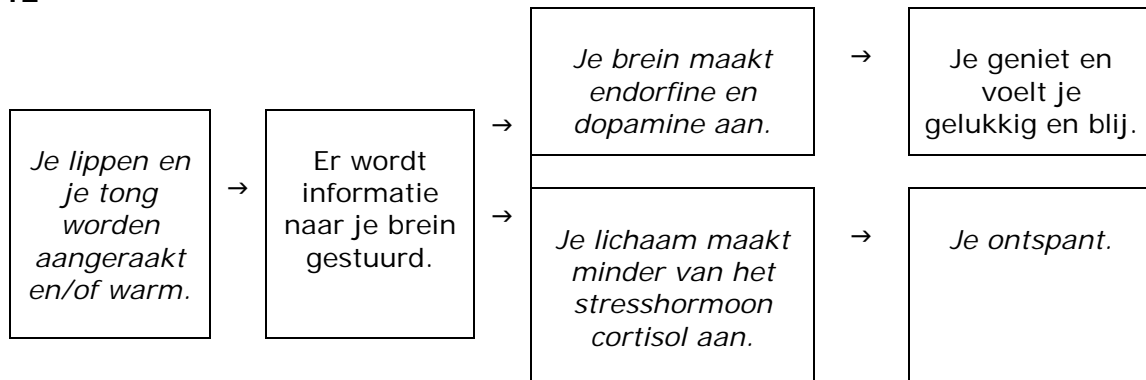
Opdracht 3

- 1 zoenen / het waarom van zoenen
- 2 informeren – Dat kun je bijvoorbeeld zien aan de derde alinea, waar een reden voor zoenen wordt besproken. Dat wijst op uitleggen en dus: informeren. Ook als je naar de eerste zinnen van andere alinea's kijkt, zie je dat de tekst vooral kennisoverdracht/uitleg bevat.
- 3 alinea 3
- 4 alinea 4
- 5 alinea 6
- 6 zoöloog (al. 3) – wetenschapper die zich bezighoudt met de studie van dieren; dierkundige
- niet gediend zijn van (al. 4) – niets moeten hebben van
- antropoloog (al. 4) – wetenschapper die zich bezighoudt met de studie van volken; volkenkundige
- linguïst (al. 4) – taalkundige
- primatoloog (al. 5) – wetenschapper die zich bezighoudt met de studie van apen en halfapen
- potentiële (al. 6) – mogelijke
- evolueren (al. 7) – ontwikkelen
- genetisch (al. 7) – erfelijk; hier: op erfelijk gebied
- onderliggende (al. 9) – diepere; niet duidelijk zichtbare, maar wel aanwezige
- erogene (al. 9) – voor erotische prikkels gevoelige
- euforie (al. 9) – prettig gevoel van opwindning en blijheid
- effectief (al. 10) – doeltreffend; uitwerking hebbend
- 7 constatering
- 8 'De ideeën over hoe en wanneer een zoen al of niet gepast is, zijn per cultuur én per tijd verschillend.' (derde zin)
- 9 (1) om elkaar gerust te stellen; (2) om de spanning na een conflict te verlagen; (3) om sociale banden te ontwikkelen; (4) om signalen en aanwijzingen op te pikken die van belang zijn voor de voortplanting / om hun potentiële partner te keuren

10 de laatste: om signalen en aanwijzingen op te pikken die van belang zijn voor de voortplanting / om hun potentiële partner te keuren

11 'dat van de aantrekkingskracht [...] niets overbleef'

12

13 *Let op: het gaat hier alleen om het verschil dat bij een onderzoek aan de Amerikaanse Lafayette Universiteit naar voren kwam.* Daar ontstond bij mannen door zoenen een groter gevoel van verbondenheid en vertrouwen; bij vrouwen niet.

14 Volgens de onderzoekers komt (kwam) dat doordat vrouwen gevoeliger zijn voor een romantische setting; van zo'n romantische setting was bij dit onderzoek geen sprake.

15 *Eigen antwoord.* – De schrijver wil haar lezers meer informatie geven over zoenen (ontstaan, in andere culturen, bij dieren enz.). Zie ook antwoord 2.

16 Waarom zoenen we?

Paragraaf 3 Tekstsoorten

Opdracht 4

1 oranje 'daderhesjes' met het opschrift: 'Werkt voor de samenleving'

2 tekst 2: C het vaststellen van een nieuwsfeit

tekst 3: B de mening van de auteur weergeven

tekst 4: A de lezer motiveren de tekst te lezen – Deze keuze komt nog het meest in aanmerking, al kan het heel goed zijn dat niet iedereen door de tekst wordt gemotiveerd.

Antwoord B en C komen in ieder geval niet in aanmerking.

3 trammelant schoppen (al. 1) – moeilijkheden/ruzie veroorzaken

reclassering (al. 1) – organisatie die ex-gedetineerden helpt bij terugkeer in de samenleving

fluorescerend (al. 1) – licht uitstralend

slogan (al. 1) – leus; slagzin

ingesloten worden (al. 3) – opgesloten worden (in de gevangenis)

ter discussie staan (al. 4) – hier: onderwerp van gesprek zijn omdat er verschillend over gedacht wordt

zedemisdrijf (al. 4) – misdrijf tegen de goede zeden, vooral de seksuele zeden (bijvoorbeeld verkrachting)

recidive (al. 5) – herhaling van strafbaar gedrag

4 imagoprobleem (al. 1) – probleem met het beeld dat van iets/iemand bekend is bij het grote publiek

gestigmatiseerd worden (al. 2) – een slecht imago krijgen door de manier waarop er over je gesproken wordt / waarop je behandeld wordt

graadmeter (al. 3) – persoon of zaak waarmee je de stand van zaken kunt bepalen

bejegening (al. 3) – behandeling

willekeur (al. 3) – grilligheid; eigenmachtigheid

humaan (al. 3) – menselijk

maatstaf (al. 3) – norm waarnaar men iets beoordeelt

- de facto (al. 5) – feitelijk; werkelijk
- 5 misvatting (al. 2) – verkeerde opvatting
- haaks staan op (al. 3) – tegenstrijdig zijn met
- impliceren (al. 4) – (stilzwijgend) inhouden; betekenen
- cruciaal (al. 5) – van groot belang; doorslaggevend; beslissend
- vergelden (al. 5) – wreken; betaald zetten
- billijke (al. 5) – redelijke
- re-integratie (al. 5) – het opnieuw (doen) functioneren; opnieuw ergens deel van uit maken
- moreel besef (al. 5) – bewustzijn van goed of kwaad, schuld of onschuld; geweten

6 in tekst 2 – In deze tekst wordt uitleg en informatie gegeven over het fenomeen 'taakstraf'; er wordt onder andere verteld sinds wanneer taakstraffen bestaan, hoe vaak ze worden opgelegd en wat de voor- en nadelen ervan zijn voor de veroordeelde en voor de samenleving.

7 in tekst 4 – In deze tekst komen diverse deskundigen aan het woord die niet allemaal dezelfde mening hebben over de oranje hesjes: directeur Sjef van Gennip van de Reclassering, een aantal Kamerleden en de auteur van de tekst zelf, dichteres en filosoof Anna de Bruyckere.

8 in tekst 3 – Dat blijkt al duidelijk uit de titel van de tekst. Het standpunt wordt herhaald in de laatste alinea. De argumenten staan vooral in alinea 2 en 5.

9-12

	Hoofdgedachte	Schrijfdoel	Tekstsoort
Tekst 2	Reclassering Nederland heeft besloten dat iedereen die in het openbaar een werkstraf uitvoert, voortaan een fluorescerend oranje hesje aankrijgt met op de rug, in vette letters, de tekst 'Werkt voor de samenleving. – constatering	informer	uiteenzetting (zie ook de toelichting bij het antwoord op vraag 6)
Tekst 3	Het daderhesje is volstrekt onaanvaardbaar. – mening	overtuigen	betoo (zie ook de toelichting bij het antwoord op vraag 8)
Tekst 4	Het is lastig iets te zeggen over daderhesjes omdat in ons land nog geen duidelijkheid is over wat het doel van een straf moet zijn. – constatering/mening	opiniëren	beschouwing (zie ook de toelichting bij het antwoord op vraag 7)

Paragraaf 4 Tekst en publiek

Opdracht 5

Tekst 5

1 voor jonge(re) mensen die een stedentrip willen maken

2 (1) aan de afbeeldingen (o.a. koffer, (toegangs)kaartje, vliegtuig, trein, Eiffeltoren, Londense dubbeldekker, Arc de Triomphe); (2) aan het onderwerp (het product waarvoor reclame wordt gemaakt: Internet op Reis); (3) aan het taalgebruik

3 (1) De hand die het mobieltje vastheeft, is die van een jonge vrouw: zie de polsbandjes en de nagellak; de afbeelding op het mobieltje toont gerechten van een restaurant in Barcelona; de overige (kleurige) afbeeldingen verwijzen niet alleen naar Europese steden (Londen, Parijs, Berlijn), maar tonen ook koffers, een zonnehoedje en een zonnebril in fleurige kleuren – meer iets voor jongeren dan voor ouderen. (2) Het product waarvoor reclame wordt gemaakt, wordt waarschijnlijk eerder door jongeren dan

door ouderen aangeschaft. (3) De lezer wordt met 'je' aangesproken; er wordt gesproken over 'goed shoppen' – dat is iets wat je eerder met jongeren dan met ouderen associeert.

Tekst 6

1 hoger opgeleide mensen die in het onderwijs werkzaam zijn / die iets met onderwijs te maken hebben

2 (1) aan de inhoud; (2) aan het taalgebruik

3 (1) De tekst gaat over bepaald beleid m.b.t. scholen en onderwijs; dat zie je aan woorden als 'speciaal onderwijs', 'onderwijsinnovatie' en 'beleidstraject'. (2) De tekst bevat a) jargon, zoals 'gedifferentieerd lesgeven', 'regulier onderwijs', 'randvoorwaarden', 'geldstromen', 'zorgplicht' enz., b) moeilijke/onduidelijke woorden, zoals 'interventies' en 'financieringssysteem' en c) lange, gecompliceerde zinnen, zoals 'De belangrijkste les uit al het onderzoek naar onderwijsinnovatie is dat van een aanpak die niet leidt tot ander gedrag van leraren geen enkel effect valt te verwachten.'

Tekst 7

1 ouderen / senioren / 50-plussers

2 (1) aan de afbeeldingen; (2) aan het onderwerp (het product waarvoor reclame wordt gemaakt: een abonnement op het tijdschrift *Zin*); (3) aan het taalgebruik

3 (1) De afbeeldingen tonen o.a. personen in wie ouderen meer geïnteresseerd zijn dan jongeren: de toneelactrice Carine Crutzen en Jan Mulder. (2) Het product waarvoor reclame wordt gemaakt (een abonnement op het tijdschrift *Zin*), wordt waarschijnlijk eerder door ouderen dan door jongeren aangeschaft wordt; verder ook de onderwerpen die op de cover van het blad aangekondigd worden: er wordt gesproken over 'u moet beslissingen nemen over uw ouders' en 'wintersporten zonder ski's in Oostenrijk' – dat zijn geen zaken die je in eerste instantie met jongeren associeert. (3) De lezer wordt (op de cover van het tijdschrift) met 'u' aangesproken.

Hoofdstuk 2 Tekstopbouw

Paragraaf 1 De indeling van een tekst

Opdracht 1 (zie ook de controletekst hieronder)

1 (de verwerking van) liefdesverdriet

2 inleiding = De signalen ... liefdesverdriet voorbij.

middenstuk = Er is ... ten goede.

slot = Kortom: ondanks ... middenin zit.

3 D een voorbeeld

4 B een conclusie

5 deel 1: Er is

deel 2: Verlaten worden

deel 3: Hoe lang

deel 4: Hoewel liefdesverdriet

6 Onderzoek naar de gevolgen (van liefdesverdriet)

7 Fasen (in liefdesverdriet)

8 Duur (van liefdesverdriet)

9 Positief aspect (van liefdesverdriet)

10 Dat liefdesverdriet

11 Het begint (= eerste fase); Als die (= tweede fase); Daarna volgt (= derde fase)

12 Het schrijfdoel van de auteur is informeren: zij wil kennis overbrengen op haar lezers door aan de hand van onderzoeksresultaten objectieve informatie te geven over liefdesverdriet.

13 Liefdesverdriet brengt een hoop ellende teweeg, maar je kunt er ook iets wijzer van worden.

Controletekst tekst 1

Na woede komt wijsheid

Inleiding

[1] De signalen dat er iets niet in orde was, waren haar niet ontgaan. Toch kwam de klap keihard aan toen haar grote liefde liet weten dat hij haar ging verlaten. In de weken daarna overstelpte ze hem met huilende telefoontjes en mailtjes vol herinneringen aan vroeger om hem op andere gedachten te brengen. Toen dat niet hielp, werd ze boos en wraakzuchtig: onder andere zijn dierbare lp-collectie en zijn fotoalbum moesten het ontgelden. Vervolgens sloegen treurnis en somberheid toe, waardoor alles haar moeite kostte en ze bijna de deur niet meer uitkwam. Pas na maanden kroop ze langzaam uit haar schulp, 10 kilo lichter en aanmerkelijk ouder en wijzer. Ze begreep nu beter waarom haar grote liefde en zij niet bij elkaar pasten. Een jaar na de klap was haar liefdesverdriet voorbij.

Deel 1: Onderzoek naar gevolgen van liefdesverdriet

[2] Er is de laatste vijftien jaar veel onderzoek gedaan naar wat er met mensen gebeurt als zij lijden aan liefdesverdriet. Het is immers een toestand die nogal wat consequenties heeft: het werk lijdt eronder, de sociale contacten staan onder druk, depressie en zelfmoord liggen op de loer.

[3] Dat liefdesverdriet zo'n enorme impact kan hebben, verbaast onderzoekers niet. Want de vrees om verlaten te worden door degene van wie je houdt en die je vertrouwt, is al vanaf de geboorte een van de diepste en meest complexe angsten die de mens kent. Evolutionair gezien is dat begrijpelijk. In vroeger tijden betekende verlaten worden meestal dat je ten dode opgeschreven was.

Deel 2: Fasen liefdesverdriet: aankondiging heftige lichamelijke en geestelijke reacties

[4] Verlaten worden door je geliefde zet een cascade aan heftige lichamelijke en geestelijke reacties in gang. In het geval van liefdesverdriet zijn die opeenvolgende reacties vrij nauwkeurig in kaart gebracht door psychologen, neurowetenschappers en hormoondeskundigen. De emoties en het bijbehorende gedrag worden immers aangestuurd door de hersenen en het hormoonstelsel. Daarbij zijn vele onderdelen van het brein en meerdere hormonen betrokken.

[5] *Eerste fase: ongeloof/angst.* Het begint doorgaans met ongeloof en angst voor het onbekende. Degene die wordt verlaten, kan en durft dit niet te accepteren. Die weigering zet aan tot verwoede pogingen om het gevaar af te wenden en de schade te beperken. Vandaar die huilende telefoontjes en die lange sentimentele e-mails.

[6] *Tweede fase: woede en vechtlust.* Als die acties niet helpen, begint fase twee. Daarin begint het langzaam maar zeker tot de hersenen door te dringen dat het menens is. Voor angst komen woede en vechtlust in de plaats, want misschien valt daarmee nog iets te redden. Als het niet goedschiks kan, dan maar kwaadschiks. Dit is een gevaarlijke fase, omdat sommige mannen dan gewelddadig worden, getuige de vrouwen die worden vermoord of afgeranseld.

[7] *Derde fase: berusting/somberheid/lusteloosheid.* Daarna volgt, als het goed is, berusting. Maar die gaat meestal hand in hand met somberheid en lusteloosheid. Ook dit kan een gevaarlijke fase zijn, omdat depressie en suicide op de loer liggen. Maar psychologen wijzen erop dat het ook een nuttige fase is, omdat lichaam en geest nu de tijd nemen om terug te schakelen naar een normale toestand. In het hoofd wordt afscheid genomen van de oude liefde. De ideaalbeelden worden vervangen door realistischere beelden. Zó knap, grappig, interessant en uniek was hij nou ook weer niet. Zó goed paste zij toch niet bij me. Eigenlijk waren die kleine ergernissen behoorlijk opdringerig en vervelend.

Deel 3: Duur

[8] Hoe lang liefdesverdriet duurt en hoe heftig de emoties zijn, hangt natuurlijk af van de persoonlijkheid van de betrokkene, de aard van de relatie die wordt verbroken en de omstandigheden waaronder het gebeurt. De meeste mensen zijn er sneller overheen dan ze zelf hadden ingeschat, zo blijkt uit onderzoek na echtscheiding. Mannen doen er doorgaans iets korter over; ze gaan dan ook sneller op zoek naar een nieuwe partner dan vrouwen.

Deel 4: Positief aspect

[9] Hoewel liefdesverdriet behoorlijk wat pijn en verdriet veroorzaakt, heeft het ook een positief aspect. De uiteindelijke uitkomst ervan is namelijk meestal dat mannen en vrouwen weer actief op zoek gaan naar een nieuwe partner, maar daarbij wel kritischer en realistischer zijn geworden. Ze zullen nieuwe kandidaten minder idealiseren, en dat komt de volgende relatie meestal ten goede.

Slot: conclusie

[10] Kortom: ondanks alle ellende die liefdesverdriet teweegbrengt, kun je er ook iets wijzer van worden. Al is dat misschien een schrale troost als je er net middenin zit.

Naar: José van der Sman, Elsevier, 23 april 2011

Paragraaf 2 Vaste tekststructuren

Opdracht 2

1 de aantrekkelijkheid van intelligente mannen

2 B de geschiedenis

3 een uiteenzetting – Je verwacht informatie over de oorzaak van de populariteit van intelligente mannen.

Of: een betoog – Je verwacht argumenten voor de bewering in de titel dat een bruisend brein meer gewaardeerd wordt dan een lekker lijf.

4 Deel 1 *Succes van de studiebol* begint met alinea 2.

5 Deel 2 *Verliefd op een nerd* begint met alinea 6.

6 Deel 3 *Eeuwige trouw* begint met alinea 7.

7 indicatie (al. 1) – aanwijzing

selectiemechanisme (al. 1) – criterium waarop je kiest of gekozen wordt

stereotype (al. 4) – vaste voorstelling van iets of iemand

filantroop (al. 5) – iemand die goede dingen doet voor anderen

clichés (al. 6) – dingen die al zo vaak gezegd zijn dat ze niet veel meer betekenen

meteorologie (al. 6) – wetenschap die het weer bestudeert

rationeel (al. 7) – verstandelijk; gericht op het verstand

analytisch (al. 7) – onderzoekend; ontleedkundig

afbreuk doen aan (al. 7) – benadelen; minder aantrekkelijk maken

monogamie (al. 7) – situatie waarin iemand één seksuele partner heeft

promiscue (al. 7) – met meer seksuele partners

tijdgeest (al. 7) – heersende opvattingen en denkbeelden in een bepaalde tijd

8 (1) Een goed gevulde hersenpan geeft meer kansen in de maatschappij. (2) Een man met hersens geeft zijn 'slimme genen' door aan zijn nageslacht. (3) Een man met hersens kan zijn kinderen intellectueel stimuleren.

Let op: de tweede zin van deze alinea ('Slimme mannen hebben vaker een succesvolle carrière, verdienen gemiddeld meer geld en zijn dus beter in staat een familie te helpen overleven.') is niet goed als antwoord, omdat deze zin een uitwerking is van de eerste zin. Er wordt gevraagd naar drie *van elkaar verschillende* redenen.

9 (1) Elke zestien IQ-punten extra betekent 35% meer kans op een vaste partner.

(2) Vrouwen vinden mannen met een licht nerdy karakter sexy.

10 Omdat het lange tijd niet cool was om goed te zijn in bètavakken, kozen steeds minder leerlingen voor een opleiding tot ingenieur of technicus.

11 Een 'geek' is iemand die een passie heeft voor wetenschap en technologie.

12 Ze vindt het positief dat ze goed met hem kan praten over kunst, politiek en het vakgebied van Arnoud, meteorologie. Ze vindt het minder positief dat Arnoud ook in romantische situaties nog bezig is met nadenken en verklaren, waardoor hij vergeet te genieten van het moment.

13 hun betrouwbaarheid

14 eigenschappen die je via je genen meekrijgt van je (voor)ouders

15 Alinea 7 is geen mooie slotalinea met een conclusie of samenvatting. De tekst houdt eigenlijk zomaar op, zonder mooie afronding.

16 C verklaringsstructuur – In de inleiding wordt een constatering gedaan, namelijk dat je je tegenwoordig veel beter kunt onderscheiden met een knap en creatief brein / dat de moderne vrouw de voorkeur geeft aan een vent met inhoud (= verschijnsel). In de rest van de tekst wordt uitgelegd hoe dit komt (= verklaring).

17 *Eigen antwoord.* – De tekst is een uiteenzetting. De auteur schetst een ontwikkeling in de waardering van slimheid bij mannen / in de populariteit van slimme mannen en geeft onder andere verklaringen, gebaseerd op de uitkomsten van onderzoek.

18 - alinea 2: '**Logisch dus** dat de moderne vrouw de voorkeur geeft aan een vent met inhoud.'

- alinea 3: 'De uitkomst was **niet verrassend**.'

- alinea 6: 'Dombo's die niet konden spellen en brieven schreven vol clichés waren

uiteraard absolute afknappers.'

Paragraaf 3 De alinea

Opdracht 3

1 het gebruik van sociale media

2 D het belang voor de lezer

3 Eigenlijk kun je van alles verwachten: een uiteenzetting (met uitleg over het nut van de sociale media), een beschouwing (waarin diverse deskundigen iets zeggen over het nut en de zin/onzin van sociale media) of een betoog (met argumenten dat sociale media wel of niet onschuldig of nuttig zijn). Maar als je de tekst 'scant', zie je dat er citaten van wetenschappers en deskundigen in staan, en dat wijst in de eerste plaats op een uiteenzetting of een beschouwing.

4 Afhankelijk van de tekstsoort:

C verklaringsstructuur of D vraag/antwoordstructuur (bij een uiteenzetting)

B probleem/oplossingstructuur (bij een beschouwing)

A argumentatiestructuur (bij een betoog)

5 Deel 1 (alinea 2 tot en met 7): hier past het beste een kopje dat antwoord geeft op de eerste vraag uit de inleiding ('Zijn sociale media een onschuldig tijdverdrijf of houden ze ons af van het echte leven en onze werkelijke vrienden?'), dus iets als *Versterking van vriendschap / Aanvulling op vriendschap*.

6 Deel 2 (alinea 8 tot en met 14): hier past het beste een kopje dat antwoord geeft op de tweede vraag uit de inleiding ('En is al die informatie die we over onszelf geven niet een beetje overdreven?'), dus iets als *Weinig verschil met het 'echte' leven*.

7 spenderen (al. 2)	– besteden
weliswaar (al. 5)	– toegegeven; inderdaad; wel
latent (al. 7)	– verborgen; niet zichtbaar of waarneembaar
narcist (al. 8)	– iemand met een ziekelijke liefde of bewondering voor zichzelf
materialisme (al. 8)	– het sterk gericht zijn op geld en bezit
empathie (al. 8)	– medeleven; inleven in anderen
ontwaren (al. 10)	– zien; bespeuren
pose (al. 10)	– houding
legitiem (al. 11)	– geaccepteerd; normaal
introvert (al. 12)	– op zichzelf gericht; in zichzelf gekeerd
sociale remmingen (al. 12)	– onbewuste controle van het gedrag in het dagelijks leven (omdat we niet op een bepaalde manier willen overkomen)
zelfregulerend (al. 13)	– ervoor zorgend dat binnen de eigen kring/sector geen slechte dingen gebeuren

8 'Onderzoek door Michigan State University onder studenten met gemiddeld 175 Facebookvrienden laat zien dat de meeste online tijd wordt gespendeerd aan het onderhouden van de vriendschap met die vijf echt goede vrienden.' (laatste zin)

9 Hij bedoelt daarmee dat het contact dat je online met iemand hebt, offline gewoon doorgaat: die twee 'werelden' zijn niet strikt van elkaar gescheiden. Bijvoorbeeld: wat je online met iemand hebt besproken, hoef je offline niet nogmaals te bespreken.

10 Mediapsycholoog Coster vindt van niet. Volgens hem raken mensen juist meer gefocust op hun omgeving: ze kijken voortdurend naar wat interessant is voor hun vrienden en dat vereist extra aandacht.

11 Daarmee wordt hun band versterkt.

12 Met *ambient awareness* of 'latente aanwezigheid' wordt bedoeld dat je voortdurend op de achtergrond in iemands leefwereld aanwezig bent.

13 Ze geven de sociale media er de schuld van dat onder Amerikaanse studenten narcistische karaktertrekken – zoals een nogal hoge dunk hebben van jezelf, materialisme en gebrek aan empathie – de afgelopen twintig jaar met een derde zijn toegenomen.

14 'Uit het onderzoek blijkt echter niet of deze mensen al narcistisch waren, of dat ze het door Facebook zijn geworden.' (laatste zin)

15 Nee, daar zijn ze het niet mee eens. Volgens Mendelson is het narcistisch gedrag op sociale media een pose (dus niet echt) en volgens Coster is het een vorm van zelfpromotie (dus ook niet echt).

16 'Dat blijkt niet zo te zijn, want sommige mensen hebben het gevoel dat ze juist online meer zichzelf zijn.' (tweede zin)

17 'Bovendien zit er volgens Coster wel een zelfregulerend aspect aan het gebruik van sociale media: [...] (eerste zin)

18 Net als in de digitale wereld zetten we ook in de echte wereld ons beste beentje voor / willen we ook in de echte wereld zo positief mogelijk overkomen.

19 opiniëren – De auteur geeft verschillende meningen van deskundigen over het gebruik van sociale media en wil haar lezers daarmee vooral zelf over het onderwerp laten nadenken.

De auteur lijkt wel vóór het gebruik van sociale media te zijn: ze noemt wel nadelen, maar 'weerlegt' die meestal meteen. Toch is de tekst niet betogend. Dat kun je ook zien aan de hoofdgedachte: dat is een constatering (een feit) en geen mening (zie het antwoord op vraag 20).

20 A Het gebruik van sociale media bevordert 'echte' vriendschappen en soms ook het zelfvertrouwen van de gebruikers.

21 *Eigen antwoord.* – De tekst is een beschouwing. Zie ook antwoord 19.

Wat de structuur betreft: die lijkt het meest op een probleem/oplossingstructuur. Het 'probleem' is: de sociale media die ons mogelijk afhouden van het echt leven en onze echte vrienden. De 'oplossing' is: je kunt de sociale media als probleem zien, maar je kunt er ook gewoon mee omgaan.

Paragraaf 4 Tekstverbanden

Opdracht 4

1 doorzetten / doorzettingsvermogen / het echt uitvoeren van een goed voornemen

2 bikkels (al. 1)	– doorzetters die hard zijn voor zichzelf en anderen
kordaat (al. 2)	– flink; vastberaden
buffer (al. 2)	– afremmende werking; stootdemper
er de brui aan geven (al. 3)	– ermee ophouden omdat je er geen zin meer in hebt
factor (al. 3)	– medebepalende omstandigheid; oorzaak
uithalen (al. 4)	– helpen
toedoen (al. 5)	– medewerking
intrinsiek (al. 6)	– innerlijk; wezenlijk; van binnenuit komend
extrinsiek (al. 6)	– niet tot de kern behorend; van buitenaf komend
concreet (al. 7)	– werkelijk bestaand; voorstelbaar
permanent (al. 10)	– blijvend; voortdurend
lonen (al. 10)	– de moeite waard zijn; opwegen tegen de moeite en kosten

3

verband	signaalwoord(en) + alineanummer	uitleg
opsommend	<i>ook, bovendien, verder, ook nog (allemaal al. 2)</i>	<i>de opsomming bestaat uit argumenten bij de uitspraak dat bewegen goed is voor lichaam en geest</i>
opsommend	- ten eerste (al. 4), ten tweede (al. 5), verder (al. 6) - ook (al. 9)	- het gaat om een opsomming van dingen die noodzakelijk zijn om een goed voornemen uit te voeren en vol te houden - het gaat om de opsomming van dingen die het goede voornemen beschermen tegen 'risicosituaties' (het eerste is: een concreet alternatief hebben voor als er iets tussen komt)
tegenstellend	- maar (al. 3) - maar (al. 9)	- een half uur <-> een heel uur - een professional, zoals een trainer, fysiotherapeut of diëtist <-> iemand uit de directe omgeving, zoals partner, familielid of vriend (dus een niet-professional)
chronologisch	vervolgens na een	geeft het tijdsverloop aan vanaf 'zo half

	paar maanden (al. 3)	maart', eerder in dezelfde zin
oorzakelijk	waardoor (al. 2)	oorzaak = de weerstand wordt verhoogd; gevolg = allerlei ziektekiemen krijgen minder kans
toelichtend	- bijvoorbeeld (al. 5) - zoals (al. 6)	- hier wordt een voorbeeld gegeven van het tegenovergestelde van eigen toedoen - hier wordt een voorbeeld gegeven van het opgedrongen krijgen van 'een goed voornemen' door een ander
voorwaardelijk	- als ... (al. 7) - als ... (al. 8)	- hier wordt de voorwaarde genoemd voor het 'in daden omzetten': <i>als</i> het goede voornemen er is, <i>dan</i> moet het in daden worden omgezet - hier wordt de voorwaarde genoemd voor het hebben van een concreet alternatief plan: <i>als</i> er iets tussen komt, <i>dan</i> moet er een concreet alternatief plan zijn
vergelijkend	net als (al. 5)	hier wordt een roker (met pil om van zijn nicotineverslaving af te komen) vergeleken met een te zwaar iemand (met afslankmiddel om van zijn overgewicht af te komen)
redengevend / argumenterend	- immers (al. 2) - want (al. 2) - daarom (al. 7)	- de reden of het argument voor verandering is dat ze weten dat bewegen goed is voor lichaam en geest - al de opgesomde zaken zijn argumenten voor de uitspraak dat bewegen goed is voor lichaam en geest - omdat het idee 'ik ga voortaan meer bewegen' te vaag is, moet er een vertaling komen in een concreter voornemen
doel-middel	- opdat (al. 3) - dankzij (al. 5) - om (al. 8)	- middel = het hardlopen; doel = fit en gezond worden - middel = afslankmiddel; doel = het verdwijnen van overgewicht - middel = concreet alternatief; doel = het goede voornemen beschermen tegen 'risicosituaties'
toegevend	hoewel (al. 3)	ondanks het feit dat ze wel goede moed hebben, geven de meeste mensen er na een paar maanden toch de brui aan
samenvattend	kortom (al. 2)	hier worden alle argumenten uit al. 2 samengevat
concluderend	dus (al. 3)	hier wordt een conclusie getrokken die volgt uit het voorgaande: de mooiweerrenners weten dat lopen gezond is, dus gaan ze lopen

Controletekst 4

De kunst van doorzetten

[1] Het Vondelpark in Amsterdam, in het voorjaar. Tussen de bikkels die de hele winter bij vrieskou of in de stromende regen hun rondjes rennen, mengen zich ineens de mooiweerrenners. Het zijn de joggers die bij de eerste signalen dat de lente in aantocht

is, overvallen worden door het akelige schuldgevoel dat ze te veel zitten of liggen, en te weinig bewegen.

[2] Kordaat nemen zij zich voor hierin verandering te brengen. Ze weten immers [argumenterend] dat bewegen goed is voor lichaam en geest, want [argumenterend] het versterkt het hart en de longen, en dat is goed voor alle organen en de bloedvaten in het hele lichaam, waaronder de hersenvaten. Ook [opsommend] stimuleert en reguleert het de stofwisseling, wat beschermt tegen bijvoorbeeld suikerziekte. Bovendien [opsommend] draagt het bij aan een goed lichaamsgewicht, wat nodig is om de bloeddruk en het cholesterolgehalte op het juiste peil te houden. Verder [opsommend] verhoogt het de weerstand, waardoor [oorzakelijk] allerlei ziektekiemen minder kans krijgen, versterkt het de botten, bevordert het de stressbestendigheid en vormt het een goede buffer tegen psychische kwalen als depressie en angststoornissen. En dan houdt het ook nog [opsommend] de hersenen fit en flexibel. Kortom: [samenvattend] je wordt er gezond van.

[3] Dus [concluderend] graven de mooi-weerrenners hun loopschoenen onder uit de kast, trekken makkelijke kleren aan en nemen zich voor om vanaf vandaag elke dag ten minste een half uur, maar [tegenstellend] liever nog een heel uur, te gaan hardlopen, opdat [doel-middel] ze voor de rest van hun leven zo fit en gezond mogelijk blijven. Hoe lang houden ze het vol? Gemiddeld een half jaar. Uit diverse onderzoeken in binnen- en buitenland blijkt dat de meeste mensen wel weten dat lichaamsbeweging goed voor hen is. Hoewel [toegevend] ze vol goede moed zo half maart beginnen met joggen, fietsen, fitness, conditietraining of sporten, geven ze er vervolgens na een paar maanden [chronologisch] toch de brui aan. Waarom? Dat is de grote vraag waarnaar de laatste jaren veel onderzoek wordt gedaan. Psychologen hebben een paar interessante factoren ontdekt die bepalen of iemand een goed voornemen volhoudt of opgeeft.

[4] Voor een goed voornemen zijn een aantal dingen absoluut noodzakelijk. Ten eerste [opsommend] moet iemand de verwachting hebben dat zijn gedrag gunstige gevolgen zal hebben. Wie niet gelooft dat stoppen met roken goed is voor zijn gezondheid, zal niet gemotiveerd zijn om nooit meer een sigaret op te steken. Wie denkt dat meer bewegen niks uithaalt voor zijn lijn en gezondheid in het algemeen, zal geen moeite gaan doen.

[5] Ten tweede [opsommend] moet iemand ervan overtuigd zijn dat dit gunstige effect te bereiken is door eigen toedoen. Wie bijvoorbeeld [toelichtend] denkt dat een pil zijn nicotineverslaving oplost, zal geen behoefte voelen zijn gedrag te veranderen. Net als [vergelijkend] iemand die denkt dat zijn overgewicht verdwijnt dankzij [doel-middel] een afslankmiddel.

[6] Verder [opsommend] blijkt het verschil te maken of iemand een goed voornemen zelf bedenkt of het door een ander krijgt opgedrongen, zoals [toelichtend] een arts die zegt 'U moet stoppen met roken' of: 'U moet hoogstodig 15 kilo afvallen'. Psychologen spreken in dit verband over het verschil tussen 'intrinsieke' en 'extrinsieke' motivatie. Je iets voornemen uit vrije wil en eigen overtuiging geeft een grotere kans om het ook vol te houden.

[7] Als [voorwaardelijk] het goede voornemen er eenmaal is, moet het ook in daden worden omgezet. Een van de belangrijkste voorwaarden is een concreet en haalbaar actieplan. Het idee 'ik ga voortaan meer bewegen' is te vaag en moet daarom [redengevend] worden vertaald in: 'Ik sta voortaan elke ochtend een half uur eerder op, trek mijn joggingkleren aan en ga een rondje rennen door het Vondelpark.' Een van de voordelen van zo'n concreet actieplan is dat er een zogeheten 'prikkelmoment' zit ingebouwd. In dit voorbeeld is dat het moment dat de wekker 's ochtends om zeven uur afgaat en de slaper herinnert aan zijn goede voornemen om te joggen.

[8] Maar wat als [voorwaardelijk] er iets tussen komt? Dan [voorwaardelijk] moet er ook een concreet alternatief actieplan zijn. Als een half uur joggen op een bepaalde ochtend niet lukt, dan moet het maar aan het einde van de middag gebeuren. Of dan maar 's avonds zwemmen of op de hometrainer fietsen. Zo'n concreet alternatief is volgens psychologen nodig om [doel-middel] het goede voornemen te beschermen tegen wat zij 'risicosituaties' noemen, omstandigheden die het moeilijk maken om vol te

houden. Het alternatief geeft niet alleen houvast, maar sterkt ook de overtuiging dat obstakels er zijn om uit de weg te ruimen en dat opgeven geen alternatief is.

[9] Ook [opsommend] kan het geen kwaad om het goede voornemen en de actieplannen te bespreken met een ander en te vragen om aanmoediging en steun. Dat kan een professional zijn, zoals een trainer, fysiotherapeut of diëtist, maar [tegenstellend] het kan natuurlijk ook iemand uit de directe omgeving zijn, zoals partner, familielid of vriend.

[10] De belangrijkste reden om een goed voornemen om te zetten in permanente gedragsverandering, is uiteindelijk de overtuiging dat het loont. Er moet een gunstige balans ontstaan tussen de continue inspanning die moet worden geleverd en de beloning die daaruit voortvloeit. Elke dag een half uur joggen moet op zeker moment vanzelfsprekend en zelfs prettig worden, omdat het een strak lijf, een helder hoofd en een goede lichamelijke conditie oplevert. Wie na een half jaar nog steeds elke dag weerzin voelt tegen de opgave om in het Vondelpark te rennen, kan beter een andere vorm van bewegen zoeken.

Naar: José van der Sman, Elsevier, 16 april 2011

Hoofdstuk 3 Oefenen met teksten

Paragraaf 1 Mengvormen van tekstsoorten

Opdracht 1

1 eetlopen / eten terwijl je buiten op straat loopt

2 De inleiding bestaat uit de alinea's 1, 2 en 3.

3 Het slot bestaat uit de alinea's 13 en 14.

4 opiniëren – Het lijkt erop dat de auteur haar lezers zelf wil laten nadenken over het verschijnsel 'eetlopen'. Ze constateert het verschijnsel, geeft er haar eigen mening over en die van een aantal deskundigen, maar trekt nergens een conclusie.

5 alinea 4

6 alinea 6

7 alinea 9

8 alinea 11

9 walhalla (al. 1)

een grote vlucht nemen (al. 4)

etiquette (al. 6)

lemma (al. 6)

socioloog (al. 7)

elite (al. 7)

disgenoot (al. 7)

inboeten (al. 8)

versnaperingen (al. 10)

waaraan hun veel gelegen is (al. 12)

keurtroep (al. 13)

louter (al. 13)

10 Bij Remco Campert is 'eetlezen' een combinatie van twee prettige zaken; bij de eetlopers is 'eetlopen' alleen maar praktisch en routineus.

11 (1) We aten een eeuw geleden nog drie maaltijden per dag; nu slaan we vaak het ontbijt over. (2) Vroeger was een huisvrouw zo'n dertig uur per week bezig met het bereiden van voedsel; nu besteden we er nog maar 5 à 6 uur aan (zeven maal veertig minuten per dag). (3) De warme middagmaaltijd is al lang verdwenen. (4) We kopen steeds vaker eten buiten de deur (vooral 's morgens op tankstations of treinstations).

12 We eten steeds vaker een snelle hap in plaats van een echte maaltijd.

13 (1) 'Zinkend cultuurgoed' is beschaafd en 'opborrelend cultuurgoed' is onbeschaafd.

(2) 'Zinkend cultuurgoed' komt van de elite, dus van de bovenlaag in de maatschappij en 'opborrelend cultuurgoed' komt van de onderlaag in de maatschappij (= de nieuwe 'keurtroep' uit alinea 13).

14 (1) Het belang van beschaafd gedrag raakt ingeburgerd onder alle lagen van de bevolking. (2) Ieder mens is zelf verantwoordelijk geworden voor die beschaving.

15 Niet alleen .... ook nog

16 'Fremdzwang' is externe dwang – door de kerk, de partij en de baas; 'selbstzwang' is discipline die uit het individu zelf voortkomt.

17 Reve schaamt zich voor eten in het openbaar en volgens Elias is schaamte een belangrijke motor in het civilisatieproces.

18

→ →

19 Omdat de eetloper een nieuwe norm stelt: eten is niet intiem, dus het heeft geen gedragsregels; het is louter behoeftebevrediging.

20 C verklaringsstructuur – In de inleiding wordt een constatering gedaan, namelijk dat je overal eetlopers tegenkomt (= verschijnsel). In de rest van de tekst wordt uitgelegd hoe dit komt (= verklaring).

21 D in de eerste helft vooral uiteenzettend, in de tweede helft vooral beschouwend

22 Het beschouwende / opiniërende doel overheerst: de auteur wil de lezer vooral over het verschijnsel laten nadenken.

Paragraaf 2 Teksten beoordelen

Opdracht 2

1 tabakgebruik / roken

2 De tabakslobby moet keihard aangepakt worden. – Dat kun je aan de titel zien.

3 overtuigen of activeren – Dat kun je aan de titel zien én aan de laatste alinea van de tekst.

4 ergens doekjes om winden (al. 1) – ergens niet rond voor uitkomen (eigenlijk is de uitdrukking: *er geen doekjes om winden* = *ergens rond voor uitkomen*)

finesses (al. 2)

– fijne bijzonderheden

attractiviteit (al. 2)

– aantrekkelijkheid

essentie (al. 5)

– het meest belangrijke; dat waarom het gaat

additieven (al. 5)

– toevoegingen; toegevoegde stoffen

liberale (al. 5)

– milde; vrijzinnige; ruimdenkende

grimmige (al. 6)

– woeste; boze; onvriendelijke

de weg kwijt zijn (al. 7)

– onverstandige keuzes maken

paternalistisch (al. 7)

– bevoogdend; zich gedragend als een vader die het goede met zijn kinderen voorheeft en hun daar zelf geen stem in geeft

de-normaliseren (al. 8)

– maken dat iets niet meer als 'gewoon' of 'normaal' gezien wordt

profijtelijk (al. 8)

– voordelig; gunstig

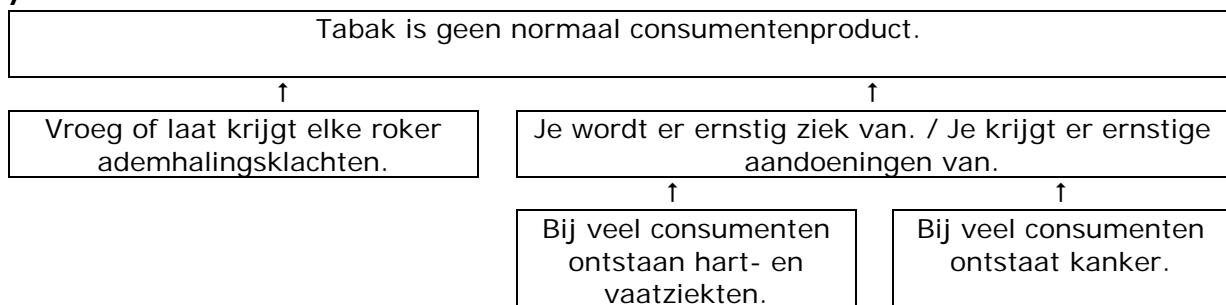
inpalmen (al. 9)

– overhalen; bepraten

5 toelichtend verband

6 Zo

7

8 Roken werd legaal in een tijd dat de gevaren ervan nog onvoldoende bekend waren.

9 D uitwerking

10 (1) het sigarettenpakje terugbrengen tot zijn essentie (zonder leuke kleurtjes en zonder beeldmerk); (2) confronterende foto's op het sigarettenpakje plaatsen, die laten zien welke schade tabak aan het lichaam kan toebrengen; (3) additieven verbieden die het product aantrekkelijker en verslavender maken; (4) de verkoop van sigaretten in het zicht van kinderen verbieden.

b → c → a

12 (1) Nederlanders zijn zich amper bewust van de gevaren van tabak. (2) De overheid is op het gebied van tabaksontmoediging volledig de weg kwijt is. (3) De Nederlandse regering lijkt door de tabaksindustrie ingepalmd en durft of wil de strijd niet aan.

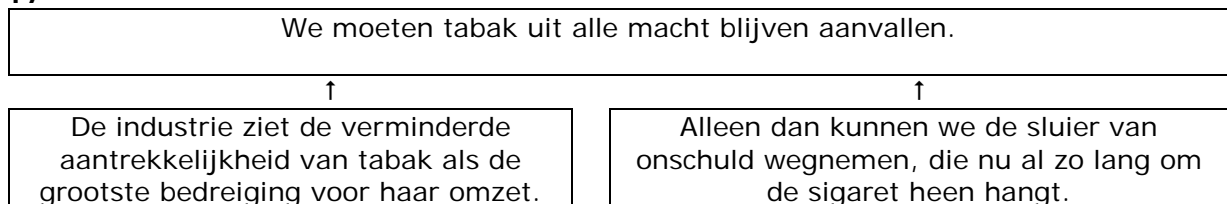
13 Ze bedoelt daarmee dat landen zich niet de wet moeten laten voorschrijven / zich niet moeten laten intimideren door de tabaksindustrie.

14 sigarettenpakjes die zijn teruggebracht tot de essentie: zonder leuke kleurtjes en zonder beeldmerk

15 reactie

16 Nederland heeft in 2005 het WHO-kaderverdrag voor de bestrijding van tabak ondertekend.

17

18 Nee – Inhoudelijk klopt de titel niet helemaal: niet de tabakslobby, maar de tabaksindustrie moet aangepakt worden. Verder is de titel niet zo aantrekkelijk; een titel als 'Stop met die sigaret!' of 'Red de roker!' is misschien wat minder formeel.

19 C In Nederland doet de regering weinig aan tabaksontmoediging en dat moet anders: ons land zou een voorbeeld moeten nemen aan andere landen.

20 *Eigen antwoord.*

21 B een betogende tekst met uiteenzettende elementen

De tekst is betogend omdat de schrijver wil dat de lezers zijn mening (standpunt) over de aanpak van tabak / de tabaksindustrie overnemen. De tekst is uiteenzettend, omdat de schrijver ook uitleg geeft, onder andere over tabak als snoepgoed (al. 2), waarom het geen consumentenproduct is (al. 3), welke maatregelen er in Australië genomen worden, enz.

22 a Ja, hij is bijzonder hoogleraar tabaksontmoediging.

b Ja, *de Volkskrant* staat bekend als een betrouwbare krant.

c Het artikel dateert uit 2012 en de informatie is dus redelijk actueel. Het artikel zal niet meer actueel zijn als de Nederlandse regering de strijd tegen de tabaksindustrie heeft aangebonden.

d Hij noemt een Europees congres over roken in Amsterdam (in 2011), een wereldconferentie over roken in Singapore (in 2012) en de directeur van de World Health Organisation. Er staat niet met zoveel woorden in de tekst dat deze 'partijen' allemaal tegen roken zijn, maar je kunt het er wel uit opmaken: 'grimmige werkelijkheid van tabak' (al. 6); 'tabaksepidemie' (al. 8); steun aan 'confrontatie' (al. 8).

23 a Ja: we moeten tabak en de tabaksindustrie uit alle macht blijven aanvallen.

b Ja, hij noemt de negatieve effecten van roken op de gezondheid en het feit dat in Nederland alle campagnes op het gebied van tabaksontmoediging zijn stopgezet.

c Aan de ene kant onderbouwt hij zijn standpunt niet met harde feiten: hij heeft het bijvoorbeeld over 'elke roker' en 'bij veel consumenten' (al. 3); je zou als lezer wel willen weten om hoeveel rokers en consumenten het gaat. Uitspraken als: 'Niets van dat alles in Nederland' (al. 5) en 'In plaats van méér campagnes zijn ze allemaal stopgezet,' (al. 7) zijn echter wel feiten: ze zijn controleerbaar.

d Nee, de auteur noemt één tegenargument, namelijk dat campagnevoeren te paternalistisch is, en weerlegt dat door zich af te vragen of paternalisme altijd een slechte zaak is.

24 De tekst is betrouwbaar, maar wel enigszins eenzijdig. Dat is natuurlijk niet vreemd, want de auteur is hoogleraar tabaksontmoediging.

Paragraaf 3 oefenen met teksten

Opdracht 3

1 vriendschap / de magie van vriendschap

2 alinea 1 en 2

3 alinea 18

4 uiteenzetting – Dat kun je zien aan de titel – een vraag waarop waarschijnlijk het antwoord in de tekst gegeven wordt – en aan alinea 2, waaruit je kunt afleiden dat er een verklaring komt voor een verschijnsel. Dat duidt allemaal op het overbrengen van kennis en dat gebeurt meestal in een uiteenzetting.

5 alinea 3

6 alinea 6

7 alinea 8

8 alinea 11

9 alinea 15

10 zielsverwant (al. 1)

– iemand die hetzelfde voelt en denkt als jij

geanimeerd (al. 1)

– vrolijk en opgewekt

zich uit de voeten maken (al. 1)

– snel weggaan

ontnuchterend (al. 3)

– illusies ontnemend; beseffend dat iets wat heel bijzonder leek, eigenlijk heel gewoon is

prefereren (al. 3)

– liever hebben; de voorkeur geven aan

geconfronteerd worden met (al. 3)

– in contact komen met

willekeurig (al. 5)

– zonder opzet gekozen

koesteren (al. 6)

– iets goed bewaren of verzorgen omdat het belangrijk voor je is

weerslag (al. 10)

– effect; invloed

triviaal (al. 14)

– gewoon; alledaags; platvloers

flatteus (al. 14)

– vleierend; positief

toedichten (al. 14)

– ten onrechte toekennen

ovatie (al. 16)

– groot applaus

korte metten maken met (al. 17)

– een einde maken aan

existentieel (al. 17)

– verband houdend met het menselijk bestaan

sensatie (al. 17)

– sterke gewaarwording; iets wat je waarneemt met je zintuigen

11 Het effect is: hoe vaker je iemand ziet, hoe leuker je diegene gaat vinden. Je ziet jezelf het vaakst in de spiegel en die versie van jezelf vind je dus het aantrekkelijkst. Je ziet jezelf minder vaak op een foto en bovendien zie je er op een foto anders uit (vanwege de asymmetrie van je gezicht); die versie van jezelf vind je dus het minst aantrekkelijk.

12 D voorbeelden

13 het feit dat iemand ons laat zijn wie we zelf willen zijn

14 A We doen aardig tegen mensen van wie we denken dat ze ons leuk vinden, en die vinden ons daardoor inderdaad leuk.

15 (1) Het geeft je zelfvertrouwen: je voelt je zekerder dat je op de 'juiste' manier over dingen denkt als je iemand ontmoet die hetzelfde vindt als jij. (2) Het is plezierig. (3) Je probeert ervoor te zorgen dat je je eigen genen veiligstelt en eventueel doorgeeft aan toekomstige generaties.

16 Daarbij – nog een andere (verklaring)

17 'Sterker, hoe meer overeenkomsten iemand met je heeft, hoe groter de klik – iets wat door psycholoog Donn Byrne ook wel de 'wet van aantrekking' wordt genoemd.' (al. 11)

18 Er is meer sprake van *I-sharing* als je samen naar een spannende film kijkt: het gaat erom dat je in dezelfde staat van bewustzijn verkeert en dat is niet het geval als je allebei met iets anders bezig bent.

19 B verklaringsstructuur – In de inleiding wordt een constatering gedaan, namelijk dat het met de ene persoon wel klikt en met de andere niet (= verschijnsel). In de rest van de tekst wordt uitgelegd hoe dit komt (= verklaring).

20 *Eigen antwoord.* – De tekst is een uiteenzetting. Hij is geschreven om de lezer te informeren over de factoren die een rol spelen bij het onderwerp 'vriendschap' of 'de

magie van vriendschap'. De auteur legt dingen uit, beantwoordt vragen, geeft voorbeelden en feiten in de vorm van uitkomsten van onderzoek.

21 B Ja, want de auteur gebruikt als bronnen allemaal wetenschappers en de uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek.

Opdracht 4

1 het eten (door mensen) van insecten / menselijke consumptie van insecten

2 alinea 1, 2 en 3

3 alinea 13

4 informeren – Het lijkt erop dat de schrijver zijn lezers meer informatie wil geven over het eten van insecten.

5 alinea 8

6 alinea 11

7 pleitbezorger (al. 1)

ecologisch (al. 2)

heidens (al. 4)

door de bank genomen (al. 5)

weerbarstig (al. 6)

duurzaamheid (al. 6)

een abstractum (al. 9)

subjectief (al. 10)

restaurateur (al. 11)

gimmick (al. 11)

perceptie (al. 13)

8 probleem

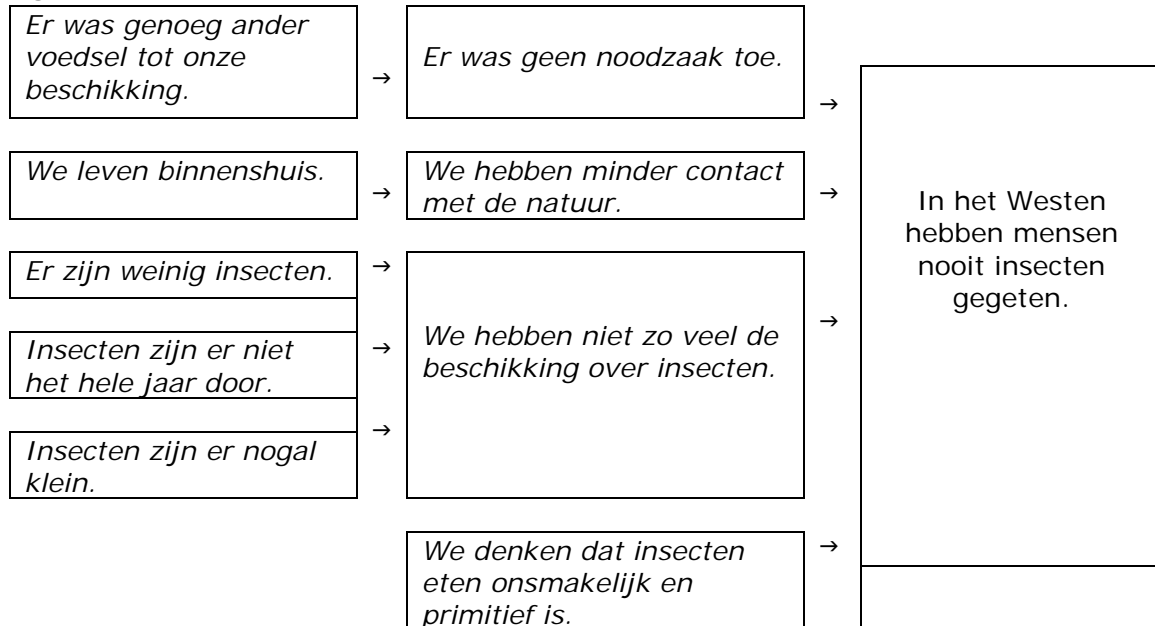
9 oplossing

10 argument(en)

11 Een 'ecologische voetafdruk' is het geheel van gevolgen voor het milieu van een bepaalde teelt of productiewijze.

12 Ze zijn koudbloedig en hoeven daarom hun lichaamstemperatuur niet op peil te houden. Daardoor kunnen ze hun energie aan andere zaken besteden.

13

14 Hij bedoelt ermee dat dit beeld van de realiteit niet makkelijk te veranderen is.

15 Als een consumentenorganisatie onderzoek doet en naar buiten komt met berichten over insecten in voeding, dan kan dat het einde van je bedrijf betekenen.

16 evenmin

17 Dat komt doordat de meelwormen niet meer herkenbaar zijn als meelwormen als ze in een ragout verwerkt zijn. Krekels in een krekelsalade zijn nog wel herkenbaar.

18 (1) Insecten zouden niet meer op insecten moeten lijken. (2) Andere mensen, wier oordeel je op prijs stelt, zouden het goede voorbeeld kunnen geven als het gaat om met smaak insecten nuttigen. (3) Er zouden insectenrecepten kunnen komen in (bijvoorbeeld) de *Allerhande*, die in een miljoenenoplage door Albert Heijn wordt verspreid. (4) Er zou een kookprogramma op tv kunnen komen, waar wordt getoond welke lekkere dingen je kunt maken met insecten.

19 'Walging is uiteindelijk maar subjectief.'

20 Neem (nu)

21 een productielijn van insecten die voor menselijke consumptie zijn bedoeld

22 Het bedrijf kan aan zijn behoeften voldoen door middel van traditionele eiwitbronnen.

23 de gedachte dat het eten van insecten onsmakelijk is

24 *Eigen antwoord.* – Het is een informerende tekst: de auteur legt dingen uit, hij beantwoordt (impliciete) vragen en hij draagt oplossing aan voor problemen (dit alles met 'hulp' van de wetenschappers die hij citeert).

25 E een toekomstverwachting

26 *Bijvoorbeeld:*

De smaak van insecten

Pancras Dijk

Onze planeet is te klein voor de hoeveelheid vee die nodig is om alle toekomstige wereldburgers van dierlijke eiwitten te voorzien. Deze dreigende eiwitcrisis kan verholpen worden door het eten van insecten.

Om allerlei redenen hebben mensen in het Westen nooit insecten gegeten. De belangrijkste daarvan is dat we het idee hebben dat het eten van insecten onsmakelijk en primitief is. Dat idee kan op vier manieren worden bestreden.

Om te beginnen kunnen we insecten (in gerechten) niet meer op insecten laten lijken. Verder kunnen we laten zien dat mensen wier oordeel op prijs gesteld wordt, met smaak insecten nuttigen. Ook kunnen we insectenrecepten plaatsen in veel gelezen bladen/magazines, zoals de *Allerhande* van Albert Heijn. Tenslotte zouden we een kookprogramma op tv kunnen uitzenden, waar heel normaal gedaan wordt over insecten eten.

(133 woorden)

Opdracht 5

1 succes / hoe iemand succesvol wordt

2 D een voorbeeld

3 uit alinea 1, 2 en 3

4 een beschouwing – Het lijkt erop dat de auteur verschillende opvattingen van deskundigen bespreekt over factoren die tot succes kunnen leiden.

5 alinea 4

6 alinea 5 – Alinea 11 hoort hier ook nog bij, omdat het in die alinea over persoonlijkheid gaat; dat is meer een kwestie van karaktereigenschappen dan van uiterlijk. Het is dus niet goed om alinea 11 op basis van 'een laboratoriumjas' bij het deelonderwerp 'Uiterlijke kenmerken' te rekenen.

7 alinea 12

8 alinea 14

9 aandoenlijk (al. 1) – ontroerend

afdruipen (al. 2) – teleurgesteld of nederig weggaan

toegewijd (al. 4) – aan iets of iemand veel zorg bestedend

wishful thinking (al. 4) – datgene wat je wenst, als waar beschouwen

destilleren (al. 5) – afleiden door iets uit te zoeken

couchpotato (al. 9) – iemand die zijn tijd meestal zittend of liggend doorbrengt, vaak terwijl hij televisie kijkt

- neuroot (al. 10) – zenuwlijder; zenuwachtig persoon
uitgesproken (al. 11) – duidelijk
autoriteit (al. 11) – hier: gezag
cruciaal (al. 15) – beslissend; van groot/doorslaggevend belang
regime (al. 15) – leefregel(s)
in de dop (al. 15) – in het eerste stadium / aan het begin van ontwikkeling

10 de theorie dat je met een bepaald talent geboren moet worden om succesvol te worden

11 talent waarvan anderen (bijvoorbeeld je ouders) denken of graag willen (*wishful thinking*) dat je het hebt

12 gedrevenheid (om de absolute top te halen, moet een uitblinker gemiddeld 10.000 uur hebben besteed aan datgene waar hij goed in is)

13 de enorme liefde voor datgene waarin ze uitblinken – Daardoor voelt het harde werken aan de ontwikkeling van hun talent nauwelijks als een opgave.

14 het feit dat je steeds van jezelf wilt winnen; dat je nooit klaar bent [Het is hetzelfde als faalstrijd: je niet neerleggen bij het feit dat je iets niet kunt, en die ontevredenheid vervolgens omzetten in daden.]

15 spelers met een oogstrelende techniek die toch de top niet halen <-> spelers met een minder goede techniek, die de top wel halen, dankzij een ijzersterke mentaliteit

16 (1) Je kunt door fysieke factoren beperkt worden in succes, bijvoorbeeld doordat je te klein bent om een topper in het basketbal te worden. (2) Je kunt door fysieke factoren bevorderd worden in succes: als je knap bent, heb je meer succes (beauty premium) en meestal ook meer zelfvertrouwen, wat weer meer kans op succes geeft.

17 (1) kinderen aan een hets regime onderwerpen om hun talent te ontwikkelen; (2) kleine prestaties positief benaderen (zodat het talent in de dop gemotiveerd wordt om door te gaan en beter te worden); (3) kinderen blijven uitdagen, door ze ook in hun vrije tijd – op speelse wijze – te laten doorleren, bijvoorbeeld door museabezoeken en educatief verantwoorde televisieprogramma's

18 Busato vindt dat talent wel bestaat: hij noemt het een soort beginnersgeluk: een kleine voorsprong én een vermogen om je op een bepaald terrein sneller te ontwikkelen dan leeftijdgenoten. Ericsson is van mening dat talent niet bestaat: het is een kwestie van iets zoeken wat je aardig kunt en dat dan door oefening proberen te verbeteren.

19 Hij bedoelt daarmee dat de meeste mensen met voldoende mogelijkheden/aanleg/vaardigheden geboren worden, zodat ze verder kunnen komen in de wereld. (Ook al heb je wat minder van het een, dan kun je dat wat je wel hebt, verder ontwikkelen en daar goed in worden).

20 D verklaringsstructuur – Zie de toelichting bij antwoord 21.

21 *Eigen antwoord.* – Het is inderdaad een beschouwing: in de tekst worden diverse verklaringen besproken voor het verschijnsel dat de ene persoon wel (extreem) succesvol is en de andere niet.

22 D Succes hangt onder andere af van karaktertrekken, uiterlijk en sociale omgeving.

23 Ja, de tekst is wel betrouwbaar. Dat oordeel kun je vooral baseren op de gebruikte bronnen (allemaal wetenschappers / uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek) en de publicatieplaats (*Kijk* staat bekend als een degelijk tijdschrift). De overige criteria voor het beoordelen van een tekst op betrouwbaarheid doen hier niet ter zake: over de auteurs is niets bekend (je weet niet of ze autoriteiten zijn op het gebied van talent) en het onderwerp 'talent' is niet echt afhankelijk van de actualiteit.